

Overzicht van de belangrijkste oecumenische gebeurtenissen 2020-2021

Op 30 november 2019 presenteerde de betreunde père Thaddée van de benedictijnengemeenschap van Chevetogne op deze plaats voor het laatst een overzicht van de oecumenische hoogtepunten in het afgelopen jaar. Door het wegvallen van onze studie- en ontmoetingsdag van vorig jaar neem ik de draad noodgedwongen twee jaar later op. Ook al mag mijn overzicht twee jaar bestrijken, toch konden – ook al wegens moeilijkheden om elkaar te ontmoeten - niet zoveel officiële dialogen tijdens de laatste jaren een dialoofase afsluiten met een consensusdocument.

Ik ga echter van start met een belangrijke publicatie van de Pauselijke Eenheidsraad uit 2020 onder de aandacht te brengen. Hun laatste pastorale handleiding voor de oecumene, het oecumenisch directorium, dateerde van 1993. Het nieuwe vademecum handelt over de bisschop en de eenheid van de christenen. Bisschoppen worden erin opgeroepen hun oecumenisch engagement in hun bisdommen en op het niveau van de bisschoppenconferentie te hernieuwen en dit is vooral een nuttige opfrissing in landen of bisdommen waar de oecumene niet veel meer is dan een appendix van het kerkelijk leven. Oecumenische commissies als de onze worden verzocht de bisschoppen te ondersteunen bij het uitvoeren van hun oecumenische taken. Bisschoppen zouden, zo stelt het document, “de eerste stap moeten zetten om de verantwoordelijken van andere christelijke kerken te ontmoeten.” (§ 26) Het zoeken naar goede gelegenheden om met andere christenen samen te bidden is voor het document geen kwestie van mogen maar van moeten. (§ 17) Inzake gemengde huwelijken benadrukt het document dat “ze niet als een probleem” beschouwd mogen worden, want “ze zijn vaak de plaats bij uitstek waar de eenheid onder de christenen geconstrueerd wordt.” (§ 35)

De multilaterale oecumenische dialoog vindt onder meer plaats in de commissie voor Geloof en kerkorde van de Wereldraad van Kerken. Die had net voor de vorige mondiale bijeenkomst in Busan een belangrijke poging ondernomen om neer te schrijven wat al die verschillende kerken samen onder het wezen en de zending van de kerk begrijpen. De pauselijke eenheidsraad gaf de bisschoppenconferenties en andere geïnteresseerden de opdracht over dit document te reflecteren en vatte de antwoorden van dit receptieproces in 2019 samen. De commissie voor Geloof en kerkorde kreeg intussen een nieuw mandaat om een studieproces op gang te brengen rond morele onderscheiding in onze kerken. Het was vooral de bedoeling dat ethici en oecumenici elkaar op de hoogte zouden brengen van interessante praktijken in de verschillende christelijke kerken en gemeenschappen.

Dit leidde tot drie boekdelen die allen dit jaar van de persen van de uitgeverij van de Wereldraad van Kerken rolden: *Learning from Traditions* en *Learning from History* bevatten individuele studies van de deelnemers aan de dialoog. De dialoogpartners kwamen ook tot een gezamenlijk studiedocument: *Facilitating Dialogue to Build Koinonia*. Het belangrijkste instrument om tot morele onderscheiding te komen, is het geweten, maar dat is geen statisch gegeven. Wanneer een kerkgemeenschap ‘haar geweten volgt’ interageert ze met de uitdagingen van de context en van het ogenblik. Er kunnen binnen of tussen christelijke gemeenschappen verschillende interpretaties bestaan over hoe bestaande normen moeten toegepast worden, waardoor verdeeldheid ontstaat. De commissie ontwikkelde een interessant hulpmiddel, een schema om morele spanningen te begrijpen, maar toch vooral om de dialoog te faciliteren met het doel eenheid te stichten, en paste dit toe op casussen uit verschillende ledenkerken. Ook binnen de bilaterale dialogen met de Katholieke Kerk is, zoals Adelbert Denaux deze namiddag verder zal aangeven, de internationale dialoog tussen anglicanen en katholieken momenteel aan het nadenken over het onderscheiden van de juiste ethische leer.

Staat het overleg over ethische kwesties vandaag de dag hoog op de oecumenische agenda, dan geldt dit ook voor de vraag – die vooral richting Katholieke Kerk wordt gesteld – om de groeiende consensus omtrent het gemeenschappelijk verstaan van de eucharistie te laten volgen door stappen op het terrein. Eén van de weinige bilaterale dialoogteksten die de laatste jaren werden afgerond was een document uit 2020 dat de neerslag vormt van de dialoog van de Katholieke Kerk met de Disciples of Christ over: *Do This in Memory of Me': Christians Formed and Transformed by the Eucharist*.

In onze omgeving hebben vooral de spanningen tussen een officieel door hun kerken gemandateerde dialooggroep van katholieke en protestantse theologen uit Duitsland en Rome veel weerklank gekregen. Ze deden in 2019 in het document *Samen aan de tafel van de Heer* het voorstel dat het op grond van een voldoende theologische consensus over dit thema aan individuele christenen – en men denkt vooral aan partners in gemengde huwelijken – moet kunnen toegestaan worden om de eucharistie in elkaars geloofsgemeenschap bij te wonen. Men roept de Katholieke Kerk op haar moeilijkheden om de geldigheid van de protestantse wijdingen te erkennen, te boven te komen en te erkennen dat de Geest ook de voorgangers van andere kerken bezielt. Net zoals de paragraaf over intercommunie in *Unitatis Redintegratio* § 8 niet alleen het principe in herinnering brengt dat eucharistische gemeenschap eenheid in geloof veronderstelt, maar de bisschoppen ook vraagt om af en toe goed te beseffen dat in de eucharistie Christus zichzelf om niet schenkt, benadrukt ook dit document herhaaldelijk dat Christus de enige gastheer is van de eucharistie.

Intussen heeft zowel de Congregatie voor de Geloofsleer als kardinaal Koch op enkele moeilijke punten in deze tekst gewezen. Zij zijn bijvoorbeeld van mening dat deze kwestie beter niet in regionale dialogen beslecht wordt omdat veranderingen van positie van de Katholieke Kerk ook een impact kunnen hebben op de relaties met andere kerken, zoals bijvoorbeeld de Orthodoxe Kerk. Ook in het synodale proces zullen zich regelmatig vruchtbare spanningen tussen het lokale en het universele niveau van kerk-zijn voordoen. Het ziet er niet naar uit dat de vraag naar het herstel van eucharistische gemeenschap snel zal wegdeemsteren, want, zoals deze dialooggroep het al bij gelegenheid van de herdenking van 500 jaar Reformatie stelde: “Na al de inspanningen in de laatste tientallen jaren om tot convergentie te komen, is het in toenemende mate onverdraaglijk dat Protestantse en Katholieke christenen niet samen de eucharistie kunnen vieren.” Of zoals onze centrale spreker van vandaag, de voormalige aartsbisschop van Canterbury Rowan Williams het deze week in een interview met *Kerk en Leven* verwoordde: “Mijn hoop? Dat we samen eucharistie kunnen vieren.”

Ook al maakt de huidige vierde coronagolf ons opnieuw bewust van het feit dat onze plannen soms noodgedwongen moeten wijzigen, toch is het goed dat kerken enthousiast plannen maken voor de toekomst.

In oktober werd het synodaal proces ter voorbereiding van de bisschoppensynode van 2023 over het thema *Voor een synodale kerk: Gemeenschap, participatie, zending*, wereldwijd opgestart. De kardinalen Grech en Koch schreven een gezamenlijke brief om het oecumenisch karakter van dit proces te benadrukken: in de eerste fase van intens luisteren naar elkaar moeten ook gedoopten uit andere kerken dan de onze worden betrokken en hun inbreng zou zelfs tot in de synthesedocumenten voelbaar moeten zijn. De christelijke kerken in België zouden een vertegenwoordiger moeten kunnen sturen op de bisschoppenconferentie of de slotmanifestatie die dit lokale en regionale proces afsluit.

Ook in andere christelijke kerken staat veel te gebeuren volgend jaar. Eind juli en begin augustus vindt de wereldwijde bijeenkomst van de bisschoppen van de Anglican Communion plaats, de

zogenaamde Lambeth Conference. Het thema klinkt heel gelijklopend met het synodale proces in de Katholieke Kerk: *God's Church for God's World: Walking, Listening and Witnessing together*. Verder is het van 1968 geleden dat de Wereldraad van Kerken haar plenaire vergadering in Europa hield. Begin september vindt de 11° assemblee in Karlsruhe plaats rond het thema: *Christ's Love Moves the World to Reconciliation and Unity*.

Ik wil eindigen met een citaat uit de enige encycliek over oecumene, die paus Johannes-Paulus II in 1995 schreef. Deze encycliek vierde vorig jaar haar zilveren jubileum en is nog steeds zeer lezenswaardig. Het laatste hoofdstuk ervan, kreeg een vraag in het Latijn als titel mee – 'Quanta es nobis via?'; 'Hoe lang is de weg die nog voor ons ligt?'. Het antwoord op de vraag is een goede illustratie van de urgentie van onze oecumenische inzet: "We kunnen ons nu de vraag stellen hoe lang de tocht is die ons scheidt van die zegenrijke dag wanneer de volledige eenheid in het geloof zal worden bereikt en we samen in vrede de heilige eucharistie van de Heer kunnen vieren. Het grotere wederzijdse begrip en de leerstellige overeenkomsten die we al hebben bereikt, en die geresulteerd hebben in een affectieve en effectieve groei van de gemeenschap, kunnen niet voldoende zijn voor het geweten van de christenen die belijden dat de Kerk één, heilig, katholiek en apostolisch is. Het uiteindelijke doel van de oecumenische beweging is het herstel van de volledige zichtbare eenheid onder alle gedoopten." (§ 77) Ik dank u voor uw aandacht.

Peter De Mey